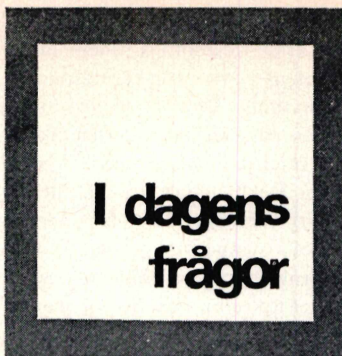

lering med dess fördelar och en senare förvärvsmässig reglering först sedan den skadade uppnått bästa möjliga återanpassning i arbetet och de eventuella återhållande effekter på rehabiliteringsansträngningar detta kan ha. Förslaget framkastades att bryta ut de olycksfallsskadade från övriga rehabiliteringsgrupper och erbjuda dem särskilt omfattande rehabiliteringsresurser för medicinsk och yrkesmässig rehabilitering. Önskemålet motiverades med de goda motivationsförhållanden och därmed den goda prognos som gäller för gruppen ifråga. Problemet med terapibetonad skyddad verksamhet ventilerades, kontra meningsfull yrkesverksamhet som en rättighet även för handikappade. Generaldirektör Bror Rexed tog upp de handikappades integrering i yrkeslivet genom subventioner och den svårighet som uppstår genom att den producerande industrin successivt får allt mindre behov av levande arbetskraft.

Lars Hedenberg

Våra recensenter

Lars Svenning är utredningssekreterare vid Malmö socialförvaltning. Henry Andersson är psykolog vid barnpsykiatriska kliniken i Skövde. Eric Sundmark är överläkare vid ögonkliniken i Halmstad. Lars Hedenberg är överläkare vid Göteborgs stads förvaltningshälsovård.

Red: Sten Söderberg

Pensionen — kritiserad brådska

Alla i landet är i stort sett överens om att en sänkning av pensionsåldern skall genomföras. Men sättet att göra det kan diskuteras. *Arbetsgivaren* (41.74) finner beslutet brådstörtat:

Riksdagen har just fattat beslut om att sänka den allmänna pensionsåldern till 65 år och att höja folkpensionerna. Här skall endast göras några kommentarer kring tidpunkten — den 1 juli 1976 — för den generella pensionsålderssänkningens ikraftträdande.

Ett genomgående tema i remissyttrandena över Pensionsålderskommitténs (PAK) förslag var att sänkt och rörlig pensionsålder hör så intimt samman att *hela* pensionsålderskomplexet borde behandlas i ett sammanhang. När Haga-överenskommelsen träffades i maj och tidpunkten för den generella sänkningen fixerades till den 1 juli 1976 räknade man med att ett utredningsförslag om rörlig pensionsålder skulle föreligga vid årsskiftet 1974/75. På dessa premisser byggde också regeringens proposition i början av juni i år.

I dag, sex månader senare är det ingen hemlighet att utredningsarbetet blivit fördröjt och att förslaget från PAK kan komma att dröja ännu några månader. Förslaget skall sedan remissbehandlas, bli proposition och gå till riksdagsutskott. Det är knappast realistiskt att räkna med att ett riksdagsbeslut i fråga om den rörliga pensionsåldern kan föreligga förrän tidigast på senhösten 1975. Då återstår bara ca ett halvt år fram till den 1 juli 1976 för förhandlingar om anpassning av ITP och STP samt för änd-

ring av dataprogram och andra rutiner hos SPP m fl.

Många politiker måste vara medvetna om att de medverkat till att åstadkomma en ohållbar situation. Men ingen vågade göra något.

Alkoholutredningen — en del krångelet bort

Ett centralt alkoholpolitiskt organ och överförande av alkoholpolitiken från finansdepartementet till socialdepartementet föreslås bl a av alkoholpolitiska utredningen, som 1974-12-17 överlämnade sitt huvudbetänkande till finansministern. Betänkandet har titeln "Alkoholpolitik" och är uppdelat i fyra delar. Utredningen föreslår bl a ett nytt prissättningssystem och sänkt alkoholhalt i mellanölet. I flera frågor är utredningens oenig.

En framgångsrik alkoholpolitik måste, förklarar APU, vila på ett aktuellt och tillfredsställande kunskapsunderlag. Därför föreslås beträffande forskningen, att institutionen för teoretisk alkohol-forskning vid Karolinska institutet (ITA) byggs ut och förstärks med en psykologiprofessur, en sociologiprofessur och fem forskartjänster. Den decentraliserade forskningen garanteras genom inrättande av en bitr professor i sociologi vid socialforskningsinstitutet samt fem forskartjänster. Det centrala organ som föreslås, får en halv milj kr för uppdragsforskning och stöd åt tvärvetenskapliga seminarier i alkoholfrågan. En central för information och dokumentation byggs upp vid IFA.

Organisationsförslagen innebär att alkoholpolitiken förs över från finansdepartementet till *socialdepartementet*.

Som centralt organ föreslås ett alkoholpolitiskt råd med 15 ledamöter, representerande riksdagspartierna, arbetsmarknadens parter, kommunförbunden och folkrörelserna samt personer med erfarenhet av socialvård och utbildningsväsende.

Vin- och spricentralen och Systembolaget slås enligt förslaget samman till ett bolag, i vilket det allmänna har bestämmande inflytande.

Tillståndsgivningen koncentre-

ras till *länsstyrelserna* och polisen avlastas en stor del av sina uppgifter på detta område.

Förslaget är mycket omfattande och kan inte här återges i detalj. Men en intressant lista är de åtgärder som föreslås slo-pade:

Bland nu existerande alkoholpolitiska åtgärder föreslås följande avskaffade:

Möjligheten att få statliga lån till alkoholfria restauranger.

Systemet med oktrojperioder vid tillståndsgivningen för servering.

Systemet med att alkoholmissbrukare avstängs från inköp.

Måltidstvånget i serveringen.

Förbudet mot servering i samband med dans.

Varietéförbudet i dess nuvarande utformning. Dock bör, heter det, tillstånd till pornografisk föreställning enligt allmänna ordningsstadgan inte meddelas om servering av alkoholdrycker samtidigt skall bedrivas.

Förbudet mot servering i gäst- rum på hotell och pensionat.

Den del av det kommunala vetot som rör rätten att med bindande verkan ge detaljföreskrifter om serveringens bedrivande.

"Diskriminering" av psykoterapi

Vid årsskiftet träder den nya privatläkarreformen i kraft. Den innebär bl a att den som går i terapi hos läkare endast behöver betala 20 kr per gång. Resterande del av kostnaden svarar försäkringskassan för. Det är naturligtvis bra. Vad som är mindre bra är att reformen inte omfattar terapi hos psykologer. Det hävdar Psykolognytt i en ledare i sitt senaste nummer.

För den som går i terapi hos en psykolog anser sig inte samhället behöva träda in för att minska patienternas kostnader. — Varför denna skillnad, frågar Psykolognytt och undrar också på vilket sätt läkaren är mer kvalificerad än psykologen som terapeut.

— Den behandling som ges är exakt lika kvalificerad. Det är oftast läkare, psykologer och socio-

nomer som är verksamma som psykoterapeuter. Terapeut blir man inte på sin grundutbildning utan genom flera års vidareutbildning.

Psykolognytt hävdar också att det är psykologernas femåriga grundutbildning, som numera innehåller moment av psykoterapeutisk utbildning, som måste anses vara den bästa som bas för fortsatta studier till terapeut.

Ändå behandlas psykologerna sämst när det gäller förutsättningarna för att bedriva sin verksamhet, vilket i sin tur går ut över deras patienter. Psykolognytt menar också att det är djupt odemokratiskt att den psykiska vården skall vara beroende av hur mycket pengar man har.

På vilka andra områden av hälso- och sjukvården har man motsvarande diskrimineringar av dem som saknar ekonomiska resurser. Skall det fortfa- ra att vara ett privilegium för de ekonomiskt välbärgade i samhället att få psykoterapeutisk hjälp? Läkaresurserna räcker ju inte på långt när för att svara mot det behov som finns.

Energi- och atomkraftsfrågorna

På senhösten 1974 blossade det upp en livlig för att inte säga hetsig debatt om vårt atomkraftsprogram, som betraktas som ett av de ambitiösaste i världen. Riksdagen har redan tidigare beslutat en paus i den planerade utbyggnaden, men nu vill stora grupper att denna paus skall förlängas i avvaktan på säkra metoder för att ta hand om avfallet. Den ivrigaste motståndarfalangen vill ha totalförbud mot allt vad atomkraft heter.

I släptåget till denna debatt har också kommit en livlig diskussion om vilka som strängt taget är sakkunniga. Professor Gunnar Holte som är forskningschef vid Atomenergis station i Studsvik underkände i Svenska Dagbladet praktiskt taget hela den av motståndarna åberopade sakkunskapen. Detsamma gjorde Naturvårdsverkets generaldirektör Valfrid Paulsson i samma

tidning. De har i varje fall rätt i att det är mycket tyckande i denna svåra fråga.

I den allmänna ordväxlingen kom Energiprognosutredningens betänkande i bakgrunden. I detta heter det:

Med hänsyn till höjda energipriser, större medvetenhet om möjligheter att effektivare utnyttja energi samt vissa mättnadstendenser (tex innetemperatur, bil- täthet och skogsråvara) väntas den totala förbrukningsökningen, även utan särskilda styråtgärder, i framtiden bli långsammare än under de senaste decennierna.

För energiförsörjningen under de kommande 10—15 åren har man, förklarar utredningen, endast att välja mellan redan i stor skala utnyttjade energiformer, dvs petroleumprodukter, vattenkraft och kärnkraft samt eventuellt naturgas och kol.

Utgångspunkten för utredningens prognoser är att samhällsutvecklingen i stort bestämmer förbrukningen av energi för olika ändamål. Prognoserna har därför baserats på bedömningar eller antaganden om utvecklingen av industriproduktion, transportförsörjning, bostadsstandard etc. De anspråk på energi som denna utveckling leder till och hur dessa skall kunna tillgodoses, har beräknats av utredningen.

Den tillväxttakt i energiförbrukningen som pågått under ett par decennier väntas bli avsevärt lägre enbart genom de förändrade förhållanden som redan inträtt genom de höjda energipri- serna, den ökade medvetenheten om energins betydelse och de mättnadseffekter som uppträder.

Poängen här är att utredning- en anser dels att vi kan spara och dels att behovet inte behöver växa som hittills. Finansminister Sträng blandade sig i debatten och förklarade att svenska folket inte är berett att sänka sin levnadsstandard vilket skulle bli nödvändigt i det av många förordade lågenergisamhället. Det förefaller som en realistisk politisk bedömning.

Men så sitter vi där med våra frågetecken, av vilka de främsta är: vilka medicinska och gene-

tiska risker innebär atomkraften. Den som löser problemet med hanteringen av det radioaktiva avfallet kommer att ha gjort mänskligheten en oerhörd nytta.

Energi- och utredningen har som sista alternativ lägre energikonsumtion och stopp för atomkraftsutbyggnad.

En långsammare utveckling sker på flertalet områden, såväl beträffande industriproduktion och samfärdslösning som beträffande den privata och offentliga konsumtionen. Högre elpriser antas som följd av slopad kärnkraftsutbyggnad. Forsknings- och utvecklingsinsatser inriktas på möjligheterna att effektivisera utnyttjandet av bränslen. Direkta och/eller indirekta efterfrågedämpande åtgärder vidtas.

Denna efterfrågedämpning kan åstadkommas på flera sätt, t.ex. genom en lägre produktionsnivå inom industrin, en snabbare förbättring av den specifika energiförbrukningen, en lägre ökningstakt för transportutvecklingen, en stimulerad användning av energibesparande utrustning i bostäder och lokaler. De effektiviseringsåtgärder som ligger i en sådan utveckling av energikonsumtionen måste vidare antas påskyndade (hänsyn har tagits till detta också i de höga prognoserna) vilket i flera fall kräver extra investeringar eller andra kostnader.

Skall vi fortsätta att bli rikare eller skall vi "frysa" vår standard? 1975 års avtalsrörelse kommer att ge besked om vad folket vill. Utgångsbuden betecknades som höga även av L.O. själv.

Större satsning på invandrarna

Väsentligt utbyggd undervisning i invandrarbarnens modersmål, sänkt väntetid för medborgarskap, rätt för alla invandrare till folkpension och inrättande av ett invandrarråd, föreslås av invandrarutredningen. Bland övriga förslag kan nämnas anslag på sam-

manlagt 5,5 milj. kr till invandrarorganisationerna och för kulturverksamhet för språkliga minoriteter.

Migrationen av arbetskraft mellan länderna i Europa kommer att fortsätta enligt bedömningarna i betänkandet — "Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna". Sverige måste realistiskt sett, heter det, även i fortsättningen vara berett på att ta emot invandrare.

Ett mål bör dock enligt IU vara, att utveckla det ekonomiska samarbetet mellan invandrings- och utvandringsländer så att alternativa sysselsättningsmöjligheter kan skapas i ursprungslandet. Forskning har nämligen visat att migrationen kan hämma den sociala och ekonomiska utvecklingen i utvandringsländerna och motverka utjämningen mellan länder med olika utvecklingsnivåer.

IU förklarar vidare att Sverige bör ta hänsyn till effekterna av sin invandringspolitik på utvandringsländernas arbetsmarknad.

Det betonas att invandringen till Sverige även framöver bör vara reglerad och att den bör gå via arbetsmarknadsmyndigheterna. De fackliga organisationerna skall ha ett väsentligt inflytande över arbetsmarknadsprövningen av invandringen, betonar IU.

Målen för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken formulerar IU med utgångspunkt från begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan.

Jämlikhetsmålet innebär ett fortsatt arbete för att invandrarna skall få samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt. Jämlikhetsmålet innebär även att alla grupper i samhället skall ha likvärdiga möjligheter att bibehålla och utveckla sitt modersmål och utöva kulturverksamhet.

Valfrihetsmålet innebär att medlemmar av språkliga minoriteter själva skall kunna välja i vilken grad de vill uppgå i en svensk kulturell identitet, och i vilken grad de skall behålla och utveckla den ursprungliga etniska identiteten.

Samverkansmålet innebär att en ömsesidig och omfattande samverkan måste komma till stånd mellan invandrarna och majoritetsbefolkningen.

Olaga utländsk arbetskraft

En betydande straffskärpning för arbetsgivare som anställer utländsk arbetskraft utan arbetstillstånd föreslås av Statens invandrarverk i en skrivelse till regeringen. Den bör utgöras av en mycket kännbar straffavgift vid sidan av den allmänna straffbestämmelsen, heter det i SIV:s förslag.

Det är enligt SIV:s mening ett starkt samhällsintresse att bestämmelserna om en reglerad invandring inte kringgås. Ett motsvarande starkt intresse föreligger också, att utländska arbetstagare inte riskerar att bli exploaterade genom att en arbetsgivare bereder dem anställning utan arbetstillstånd.

SIV konstaterar att påföljden är mildare om en arbetsgivare anställer en utlänning utan arbetstillstånd än om han försummar att anmäla att han har en utlänning i sin tjänst. I det förra fallet straffas han bara med dagsböter. SIV har redan tidigare föreslagit, att även fängelse bör ingå i straffskalan liksom vid det senare slaget av brott.

Verkets uppfattning är att arbetsgivare relativt ofta anställer utlänningar som saknar arbetstillstånd. Enbart i Stockholm har enligt uppgift polisinspektionen under 1974 skett i ett 60-tal fall. Av dessa har ca 50 lett till åtal.

Ett enskilt fall i södra Sverige, som väckt uppmärksamhet bl.a. i pressen, har fått SIV att återigen ta upp frågan om utformningen av straffbestämmelserna. En arbetsgivare hade fyra utlänningar i sin tjänst upprepade gånger under en treårsperiod trots att de saknade arbetstillstånd. Först när en av dessa insjuknade upptäcktes brottet. De fyra utlänningarna förpassades därefter till sitt hemland, medan däremot ingen åtgärd vidtogs mot arbetsgivaren.

SIV föreslår en kompletterande straffbestämmelse av sådant slag, att det framstår som alltför kostsamt att ha arbetstagare utan arbetstillstånd anställda. Påföljden skulle kunna utgöras av en mycket kännbar straffavgift, som varierar beroende på den olagliga anställningens längd och på om arbetsgivaren begått brottet uppsåtligen.

Personalhälsovården

Förslag till riktlinjer för den statliga personalhälsovården har inlämnats av statens personalnämnd (SPN) till finansdepartementet. Enligt förslaget skall ca 150 personalhälsocentraler inrättas i takt med att de personella och ekonomiska resurserna föreligger. Vid full utbyggnad beräknas de årliga kostnaderna till ca 75 milj kr.

Enligt uppdraget skulle nämnas den "inkomma med förslag till riktlinjer för dels hur en ökad samordning av befintliga resurser för hälsovård m m av de statsanställda m fl bör organiseras och administreras, dels för myndigheternas handläggning av hithörande frågor".

Personalhälsovården bör enligt SPN:s förslag omfatta en medicinsk, en teknisk och en personal-social del i nära organisatorisk samverkan.

Personalhälsovårdens lokala utformning, inriktning och prioritering skall enligt förslaget utformas i skyddskommittéer och i särskilda hälsoråd.

Inom en myndighet med mer än 1 500 anställda inom en ort eller närliggande orter avses personalhälsovården bli ordnad av myndigheten. Även andra lokala statliga myndigheters möjligheter att tillgodose sitt behov av hälso- och sjukvård skall beaktas.

För myndigheter med mindre antal anställda inom samma område avses personalhälsovården bli ordnad i samarbete mellan olika statliga myndigheter — om det sammanlagda antalet anställda överstiger 1 500.

Inom regioner där antalet statsanställda understiger 1 500 ordnas enligt förslaget personalhälsovården i samarbete med lands- tingen, kommun eller privata sektorn i samråd med SPN.

Myndighet som har särskilda erfarenheter av hälsovårdsadministration eller av andra skäl är lämpad för uppgiften bör vara "värdmyndighet", dvs administrera personalhälsovården för statsanställda inom orten. Skyddskommittés respektive hälsoråds uppgifter utövas i dessa fall av ett gemensamt lokalt hälsoråd.

När det gäller hälso- och sjukvård i landsbygds- och glesbygdsområdena bör, heter det, organisatoriska lösningar utprövas av SPN.

Uppgifterna för de tre delfunktionerna vid en hälsocentral ser i stort ut så här:

Den medicinska funktionen skall bedöma arbetsplatsernas hälsorisker och försöka eliminera dem så långt som möjligt genom att föreslå, medverka till eller själv genomföra åtgärder. Vidare skall den undersöka anställda dels vid nyanställning, dels vid omplaceringar och genom s k "riktade" hälsokontroller. Det senare gäller främst dem som har särskilt påfrestande eller farliga arbetsförhållanden. Viss sjukvård skall också äga rum.

Den tekniska funktionen sysslar med tekniskt arbetarskydd, arbets-hygien och ergonomi. Den omfattar förebyggande åtgärder mot ohälsa och olycksfall i arbetet samt åtgärder för att underlätta arbetsutövningen. Den tekniska funktionen kan inte ta över arbetsgivarens ansvar för arbetarskyddet men kan medverka till att arbetarskyddslagens intentioner förverkligas på arbetsplatserna.

Den sociala funktionens verksamhet syftar till att genom psykologiska, socialmedicinska och sociala åtgärder främja hälsa, effektivitet och arbetstillfredsställelse och att åstadkomma rehabilitering av partiellt arbetsföra. Funktionen arbetar genom utrednings-, utvecklings- och informationsåtgärder bl a för att få myndigheter m fl att själva uppmärksamma och lösa olika problem. Bland uppgifterna kan också nämnas att ge råd till anställda med anpassningsproblem.

Bemanningen på en hälsocentral som betjänar 1 500 anställda bör enligt SPN vara: en läkare, två företagssköterskor, en skyddsingenjör, en personalkonsulent och en sekreterare.

En hälsocentral som betjänar ca 3 000 personer bör enligt SPN inrättas som tvåläkarcentral med följande bemanning: två läkare, två företagssköterskor, ett sjukvårdsbiträde, en skyddsingenjör, en biträdande skyddsingenjör, två personalkonsulenter och två-tre kontorister.

Farliga produkter

Allt fler produkter och tillverkningsmetoder misstänks för att vara hälsovådliga. Men det föreligger också risker för användar-

na. Om detta innehöll *Försäkrings-tidningen* (10/74) en tankvärd ledare:

Vi lever i en produkttid. Antalet produkter ökar med våldsamt takt. Produkterna blir dessutom alltmer tekniskt avancerade. Utvecklingen är långt ifrån riskfri. Dagens avancerade produkter kan lätt skada användare eller omgivning. I sådant fall kan säljare, importörer eller tillverkare bli ansvariga för skadan. Detta kallas produktansvar.

Allt tyder på att produktansvarsförsäkring de närmaste åren kommer att bli en av de mest expansiva grenarna inom försäkringsverksamheten. I USA har produktansvaret via rättspraxis successivt utvecklats till att lägga ett mycket stort ansvar på den som tillverkar eller saluför produkter. 1963 behandlades ca 50 000 produktansvarsmål i amerikanska domstolar. 1970 hade antalet mål tiodubblats och inom en inte alltför avlägsen framtid beräknas antalet ligga kring en miljon ansvarsmål per år. Skälet till den snabba utvecklingen kan bl a förklaras av en mycket påtaglig konsumentskyddande attityd bland allmänheten och myndigheterna i USA. I Sverige har företag endast kunnat försäkra sig mot produktansvarsfrågor de senaste fem åren. Vi kan alltså vänta oss en mycket kraftig utveckling även här i landet.

Amerikanska skadefall visar att praktiskt taget alla typer av tillverkare kan bli skadeståndsskyldiga och att kraven på skadeersättning kan uppgå till enorma belopp.

Flygindustrin i USA har drabbats hårt av produktansvarsskador. Närmare 150 processer pågår f n. Några av dessa berör också underleverantörer och i samtliga fall är skadeståndskraven höga.

En viktig fråga när det gäller produktansvarsförsäkring är ansvarsfrågan. I Sverige är den f n oklar. Vem är ersättningsskyldig för en skada som uppstått genom att en produkt varit behäftad med fel eller brister? Är det tillverkaren — grossisten — detaljisten? Eller ska den enskilde förbrukaren själv stå för risken? Det här är en komplicerad fråga som för närvarande utreds av en statlig kommitté, den s k Produktansvarskommittén. Utredningen — som blir klar tidigast om några

år — väntas skärpa ansvaret för i första hand tillverkare och importörer, åtminstone i fråga om de farligare produkterna.

Det finns alla skäl för de svenska försäkringsbolagen att med mycket stort intresse följa utvecklingen av produktansvaret.

Arbetskraftsbarometer

Ökade nyanställningsbehov inför 1975 rapporteras i 1974 års arbetskraftsbarometer. Ca 1800 arbetsgivare har i en enkät utförd av SCB under hösten fått bedöma anställningsbehov, rekryteringsläge och tillgång på sökande för 77 olika personalgrupper, de flesta med längre utbildning.

Efterfrågan på dessa personalgrupper har ökat något jämfört med hösten 1973 samtidigt som det uppges ha blivit lättare att rekrytera bland en tredjedel av utbildningsgrupperna och att till-

gången på sökande är fortsatt god.

Att arbetssökande med praktik inom sitt yrke har lättare att få anställning visar sig i att arbetsgivarna här oftare rapporterar brist på sökande och försämrat rekryteringsläge. Det är lättare att rekrytera arbetskraft i storstadsområdena än i övriga delar av landet.

Yrkesgrupper inom sjuk- och åldrvården har fortfarande lätt att få anställning liksom personer med utbildning inom sjöfartsyren, speciallärare samt teologer och kyrkomusiker. Andra utbildningsgrupper däremot såsom bland lärarna mellanstadie-lärarna och bland teknikerna byggtkniker har det fortsatt svårt att få anställning.

Den nya tandvårdslagen har ökat efterfrågan på tandvårdspersonal. Så har tex den tidigare mycket goda tillgången på tand-sköterskor minskat.

Man kan notera en liten förbättring i arbetsmarknadsläget för flera teknikergrupper. För

nyexaminerade från vissa civilingenjörslinjer såsom bergsteknik och byggtkniker har det blivit lättare att få anställning. Den höga efterfrågan på arbetskraft inom industrin ger sig till känna bland tekniker med praktik. Någon avspeglning av detta kan också noteras i efterfrågan på erfarna ekonomer och socionomer.

Luftföreningarnas gränsvärden

Gränsvärdeslistan för luftföreningar på arbetsplatsen som arbetarskyddsstyrelsen fastställde den 15 oktober förra året, finns nu i tryckt form.

Listan har formen av anvisningar och som sådan nummer 100. Den upptar 125 ämnen och en särskild förteckning över cancerframkallande ämnen.

Anvisningar kan beställas hos Allmänna Förlaget, Fack, 162 10 Vällingby, tel 08-89 01 20.

socialmedicinsk tidskrift -kontrollerad upplaga

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 45, halvår 25

Studerande helår kr 25.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 7: — (exkl. moms.) Dubbel-nr och Special-nr högre pris.

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur smt utan angivande av källan förbjudes.

Utgivningsplan 1974

Nummer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Utkommer	24/1	21/2	21/3	25/4	26/5	20/6	19/9	24/10	21/11	12/12
Sista manus- dag för annonser:										
sättning	3/12	17/1	10/2	15/3	10/4	9/5	11/8	15/9	13/10	3/11
helmaterial	6/12	20/1	17/2	20/3	17/4	16/5	18/8	22/9	20/10	10/11

Prenumerationsavdelning:

Fack, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonsavdelning:

Intendent Claes Johansson, Vitögatan 2, 861 00 Timrå
Tel. 060/57 49 52

Annonspriser:

Omslagets andra sida kr 600, omslagets fjärde sida kr 700,

helsida kr 550, halvsida kr 350, tredjedelssida kr 275, kvartsida kr 200

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,
sidans bredd (2 spalter) 150 mm.